

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Пилипчук М.-В.Ф.

студент,

Науковий керівник: Сагратова К.Е.

старший викладач,

Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО КОЛОРИТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ФОЛЬКЛОРНОГО ТВОРУ

Переклад фольклорного тексту стає все більш актуальним. Саме тому збільшується інтерес до проблем та особливостей передачі національно-культурного колориту. Автори робіт досліджують певні труднощі перекладу фольклорних жанрів, пов'язаних з відтворенням національно-культурного фону, зі збереженням особливої форми побутування, відображенням фольклорного мислення та символічності. Перекладачі народної творчості часто стикаються з проблемою передачі слів, які можуть позначати поняття, властиві тільки вихідній культурі та традиціям мови оригіналу. До них варто віднести слова-діалектизми, слова-архаїзми та реалії. Перекладачеві необхідно врахувати жанрові та стильові особливості тексту та зберегти не тільки зміст, але й емоційно-стильовий фон та зробити його зрозумілим [3, с. 108].

Фольклор – це складені народом твори, які передавалися із покоління в покоління, при цьому змінювалися і доповнювалися. Його вважають особливим типом культурної комунікації. Одним із перших, хто використав цей термін був В. Томс, який у 1846 році під псевдонімом А. Мертон надрукував статтю «The Folklore» у часописі «Атенеум». Термін «folklore» це суто англійське слово і в перекладі означає «народна мудрість». У зміст цього поняття вкладається творчість народу, яке характеризує спосіб життя, традиції, цінності, а також самосвідомість народу [2, с. 69].

Виникнення жанрів фольклору, їх поширення, входження в масовий репертуар, залежить від історично-громадських та культурно-побутових змін у суспільстві. Саме тому система жанрів різних історичних періодів поділяється на активний репертуар – жанри, які широко побутують, та пасивний – ті, які зберігаються в народній пам'яті, але виконуються фрагментарно. Варто сказати, що жанри видозмінювалися, зникали, а на їх місці з'являлися нові. Фольклорна література поділяється на три роди – епос, лірика, драма. До епосу відносять казки, легенди, байки тощо; до лірики – малі фольклорні жанри; до драми-обряди, народні п'єси та ігри-пісні [4, с. 97]. Жанрова система української усної народної творчості містить жанри, відомі у фольклорі інших народів, а також унікальні національні, властиві тільки українській усній словесності – думи, щедрівки. Міжнародні жанри, серед яких балада, казка тощо, на українському ґрунті мають свій національний колорит.

На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки зростає інтерес до комплексу проблем, пов'язаних з вивченням тих властивостей мови, які виходять за межі її зовнішньої структурно-знакової сторони. Такі властивості зустрічаються у лексико-семантичній сфері мови, яка пов'язана з національно-культурною специфікою певного народу. Питання перекладу культурно маркованої лексики все ще залишається відкритим. Специфічні риси народу і його побуту відображені в культурно маркованих словах або в словах-реаліях, які містять в собі інформацію про країну, її традиції та звичаї.

Реалії – це найважливіше поняття у розмові про міжкультурну функцію перекладу, адже саме реалії містять у собі значно більший національно-культурний компонент, ніж інші лексеми. Реаліями називають явища, предмети побуту, особливості, характерні для певної країни, що не існують в іншій країні. У другій половині ХХ століття вчені намагалися знайти точний термін для позначення реалії. У працях, присвячених як проблемам перекладу, так і лінгвокраїнознавству, вони розглядалися як екзотизми або екзотична лексика, локалізми, етнографізми, варваризми, побутові слова, ксенізми [1, с. 203]. Варто додати до списку національно-специфічних одиниць ще й такі терміни, як безеквівалентна лексика, етнолексеми, етнокультурна лексика, культурно-конотативна лексика. Переклад

культурно маркованої лексики, до складу якої входять реалії, вимагає визначення способів їхнього перекладу, які допомагають зберегти та передати національно-культурну інформацію певної нації. У процесі перекладу реалій виникають два основних складних моменти:

- відсутність у мові перекладу еквівалента через відсутність у носіїв цієї мови об'єкта, який позначає реалія;
- необхідність передати не тільки семантику, але й національно-культурну специфіку.

Переклад фольклорного твору враховуючи свій жанр, стиль та застарілу лексику представляє складність у передачі колориту. При перекладі часто виявляється, що певна культурна інформація, якою володіє носій мови, не відповідає інформації, яка міститься у мові перекладу. Дана інформація може перетворитися в незвичну й незрозумілу, навіть якщо мова йде про схожі ситуації. При перекладі безеквівалентної одиниці перекладач створює оказіональну відповідність. У сфері перекладу безеквівалентної лексики застосовуються наступні типи оказіональних відповідностей:

- відповідності-запозичення;
- відповідності-кальки;
- відповідності-аналоги;
- описовий переклад [3, с. 127].

Також при перекладі фольклорних творів часто використовується транслітерація, калька та контекстуальні відповідники. Прикладом цього можуть бути наступні імена героїв: Вернидуб – Vernidub, Uprooter of Oaks, Іван Побиван – Ivan the Dragon Killer.

Велику роль відіграє різноманіття англійських композитів, лексична та граматична трансформація. Як відомо, головні персонажі чудово передають національно-культурний колорит та мають особливий переклад на англійську мову. Для прикладу можна перерахувати такі назви: Коза-Дереза – Nibby-Quibby the Goat; Зайчик-Побігайчик – Runny-Bunny, Fleet-Fleet the Rabbit; Ведмедик-Братик – Grumbly-Rumbly [1, с. 89].

Описовий переклад чи пояснення реалії застосовується у випадках, коли решта способів передачі не можлива чи заважають правильному сприйняттю. При перекладі народної творчості часто використовується заплутаний переклад. Цей метод застосовується для

приказок та прислів'їв, щоб зберегти фольклорну семантику. Проте при збереженні значення речення, повністю втрачається його структура.

Отже, усна народна творчість – це багатовіковий досвід народу, і тому відрізняється глибиною художньої дійсності, правдивістю образів та силою творчого узагальнення. Фольклор вважають особливим типом культурної комунікації, тому переклад його творів має також певні особливості. Частотність вживання культурно маркованої лексики у тексті залежить від змісту, стилю твору тощо. Вона є важливою складовою образності тексту, сприяє його емоційно-експресивній забарвленості, створює етнічну картину світу та підкреслює національний колорит. Незалежно від того, який спосіб використовується при передачі реалій, слід зазначити, що в усіх випадках, перекладач намагається зберегти етнокультурну інформацію.

Список використаних джерел:

1. Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість. Київ : Наукова думка, 1986. 247 с.
2. Грица С. Фольклор у просторі і часі. Тернопіль, 2000. 224 с.
3. Коптилов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ : Вища школа, 1982. 212 с.
4. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Київ : Знання, 2006. 116 с.